

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**De Ivstitia Et Ivre Libri Decem, Reuerendi P. F. Dominici
Soto, Segobiensis, Ord. Præd. Theologi præclariss.**

Soto, Domingo de

Venetiis, 1608

Qvaestio iii, De iniustitia in dicis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38878

cuiusvis classis hominibus. Violentia autem & rapina non nisi illis inferuntur potentibus qui resistere possunt, grauius ergo est furtum quam rapina in contrarium autem est quod leges acerbius in latrones atque raptores animaduertunt quā in fures.

Ad quaestionem vnica eademque facilissima cōclusionē respondetur. Rapina grauius peccatum est furto. Conclusio per ea quae dicta sunt liquida constat. Dictum enim est haec duo in hanc vnā ratio nemo biecti conuenire, quod vtrumque est acceptio alieni contra domini voluntatē, nisi quod furtum tollit voluntatē per ignorantiam, rapina vero per violentiam. Violentia autem ē regione magis opponitur voluntati quam ignorantia. Nam violentia aperto Marte pugnat contra actum nolendi, ignorantia vero efficit inuoluntarium per absentiam actus. Qui ignorat enim, non vult, sed qui resistit, contrarie vult. Hac ergo ratione rapina peior est. Accedit & ratio iniuriæ, quæ in rapina cumulatio est. Nam fur plus facit rei dominum, quem scilicet per metum non aude aperte aggredi, sed latenter. Raptor vero multo eum minoris aestimat, si quidem absque metu eum adori ut. Quare non solum in bonis ledit, verum & in honore per ignominiam. Qua etiam ratione contumelia (vt infra dicturi sumus) peior est quam murmuratio. Quin vero accedit tertio, quod non solum in bonis externis atque etiam in honore iniuriam infert, verum & vitæ periculum offert. Raptor enim & latro armis viuit quibus resistentem perimat; Fur autem pauore & metu est semper pallidus. Atque hac de causâ iura ipsa communia quæ furibus vitam indulgēt, latrones morti omnino adiudicant, adeo vt neque per fugium ad sacrum illis suffragati cōcedant. Et per hac argumentorum solutiones clarescunt. Nam etsi in furto aliqua sit fraus, peior est tamen audacia iniuriæque rapina. Ad secundum autem respōdetur quod audacia vulgo apud sensuales homines pro iudicio fortitudinis reputatur, & ideo fit vt etiam dum facinoribus perpetrandis exhibetur, minus de illa homines pride fiant, cum tamen argumentū minoris culpæ sit in sceleribus metus, qualis est infure. Ad tertium denique respondetur, quod etsi plumbus per furtum solcat

nōcumentum inferri grauiora tamen per violentiam inferuntur.

QVÆSTIO III.

DE IUSTITIA IUDICIS

ARTICVLVS I.

Virum liceat iudici eum qui sibi non subditur, iudicare.

IN IUSTITIÆ quæ facta seu in personam, seu in res committitur, proxima est species illa quæ verbi fit. Huius autem generis illa est iniquior, quæ in iudicis versari cōsuevit, videlicet tam iudicum culpa, quam testium, reliquorumque iustitiæ ministrorum. Sunt enim personæ quinque, videlicet iudex accusator reus, testis, & advocatus, quæ quinque deposcunt quaestiones. Sed ex illis iudex est cuius crimina grauiora existimantur. Quatuor autem in iudice sunt necessaria, videlicet iudicandi potestas, veritas, & forma, & executionis vis, quæ quatuor articulis explicabuntur. Primum ergo vitium est, si iudicandi, quum non habet, facultatem vsuper. Ignorantia istud hoc primo articulo, examinemus. Queritur verum possit quispiam eum qui sibi non subditur iudicare. Et arguitur a parte affirmatiua. Christus quippe qui rex regum erat & dominus dominantium, nulli erat creaturarum subiectus, & tamen Patris iudicium pertulit, qui de hoc reprehendi non solet, quod nō subditum iudicaret, sed quod innocentem cōdemnaret, potest ergo quispiam in alienum ciuem ius dicere. Secundo. Daniel (ut eius historia capitulo 14 refert) seniores illos facti criminati testes iudicio condemnauit, qui tamen nō prohibetur fuisse iudex ergo. Tertio. Iura saepe iudici facultatem tribuunt castigandi ratione delicti eos, qui licet non sint sibi subiecti, delinquunt tamen intra limites sui fori, ergo eum iudicare qui iudex non est subditus, non semper est illicitum. In contrarium est Gregorius super illud Deuter. 23. Si intraueris segetes &c. ubi dicitur.

Falce[m] iudicij mittere nemo potest in eam rem que alteri videtur esse commissa.

Quæstioni huic, licet pro argumentorum ratione pluribus videri possit indigere, duæ tamen conclusiones satisfaciunt. Prior est, Nemini fas est, quempiam iudicare, nisi cum qui sibi, vel simpliciter, vel tali casu subditus sit. Probat[ur]: Sententia iudicis est quasi quedam lex particularis de singulari reprobata, lex autem (vt supra monstratum est) vim debet habere coactivam, ergo & sententia, alias frustranea esset, nulliusque efficacia, hanc autem vim habere non potest, nisi vel Princeps, vel Respublica eiusque ministri, quibus Ciues veluti partem totum subduntur, ergo illum quisque solum legitime iudicare potest, qui sibi subijciuntur, quippe in quem vices gerit Respublicæ. idem enim prudentiæ genus, quod ferendis legibus necessarium est, scilicet præceptorium, necessarium quoque est, vt secundum illas ius dicatur. Nec quidquam siquidem vis legibus inesset coercitua, nisi in earum applicatione persisteret. Hinc iura illa dimanarunt, extra, de iudic. cap. ar. si clerici. sententia a non suo iudice lata, non tenet. Et de constitution. lib. 6. capit. vt animarum. Extra territorium ius dicenti, non paretur impunè. Vnde iudex idem est quod ius dicens, capitul. forum. de verborum signification. & iurisdicij tam facultas quam territorium, quod illam comprehenditur. Neque Paulus nos iubet subiectos esse, nisi potestatibus sublinioribus, hoc est illis qui nobis loco, & potestate præfecti sunt. Etenim sicut orbis celestis non in superiores substantias influit, sed in corpora quæ sibi sunt loco subiecta, sic neque homo potest, nisi sibi subditos, legibus, ac iudicij gubernare. Hac enim de causa (vt supra diximus) homo civile animal in societate vivit. Posterior conclusio. Quatuor modis contingit vnum esse alteri subditum. Primo ordinariæ, veluti illi qui per se potestatem habet, sicut omnes Christi in Papæ subduntur, & in secularibus totum regnum regi. Secundo modo, quia potestatem habet legatam, sicuti prouincia proconsuli subijciuntur, & prætori Ciuitas. Tertio, eo quod quis sua sponte alterius se iudicio submittit, vt ille qui arbitrum eligit, & qui iudicium quod retractare pos-

set, subire maule. Et quarto, si quis in alieno territorio, & quod aiunt, districtu delinquat, vel alia via alienam iurisdictionem subierit.

Per hæc ergo, obiectiones facile diluuntur. Ad primum nihil aliud respondet S. Thom. quam quod sua se voluntate Christus submittit Pilato a quo iudicatur, exemplo eorum qui arbitrum eligunt cuius arbitrio parere statuta poena, obligantur. Est tamen in exemplo nonnihil ambiguitatis. Nam si ad vnum similitudo exitimetur, videtur tum Sanct. Thom. sensisse quod Christus constituerit sibi Pilatum iudicem conferendo ei nouam potestatem, quam non habebat ordinariam, sicuti qui priuatam personam sequestrem sibi præfecit. Hoc autem falsum est. Nam Pilatus potestatem illam a Cesare receperat, atque ideo ab ipso Deo, illa ratione qua lib. 4. quæstio. 4. monstratum est, ciuilem Rempublicam per legem nature, & gentium a Deo, deriuati. Idque Redemptor significauit Ioann. 19. dicens. Non haberes potestatem aduersum me vllam, nisi tibi datum esset desuper. Hinc etenim sumitur argumentum aduersus illos qui dicunt potestatem ciuilem descendere a Papa, tanquam a Vicario Christi. Enimvero non ait nisi tibi datum esset a me, sed desuper. Christus n. vt superiori libro diximus, non assumpsit temporale regnum, sed temporarium vsu[m], qui ad suum caelorum regnũ esse necessarium. Solum ergo vult S. Tho. quod ea ratione qua erat rex regni caelorum, ac perinde rex regum, & dominus dominantium exemptus erat ab omni humano iudicio, in qua vtiq; exemptione reliquit Vicarium suum Pontificem maximum, eiusque subinde inferiores sacerdotes, secundum illud Matt. 17. liberi sunt filij. Et ideo quamuis potuisset retractare Pilati iudicium, ob nostram tamen salutem sua se libera voluntate illi subiecit, adigendũ morti. Hinc Caiet. sibi colligit, Pilatum non peccasse usurpatione iudicij (nã quod peccauit innocen. e. condemnando dubio esse nequit) ego tamen non idã facile colligerẽ. Sed si August. legitimus rex erat Iudeorum, nõ peccauit hac rone Pilatus, q̃ Christus voluit, & vnus ex Iudeis haberi. Si vero tyrannus erat, eodem modo deliquit iudicando Christum, quo iudicando Iudeos, quia Redemptor noster nõ indulsit ei peculiatem

Ad primũ arg. S. Tho.

Obie-
ctio.

Solutio.

Caiet.

aliam facultatem. Neque in hoc cum cogitavit S. Thom. cum illo conferre qui eligit arbitrium. Hic enim potestatem iudicij conferre qui ea ante carebat. Christus autem nihil aliud fecit quam quicquid de illo fieret libenter pati. Ex hoc Christi exemplo sit consequens, Papam eius vicarium qui similiter exemptus est, posse nihilo se eius subdere se alterius iudicio, idque non modo in foro poenitentia (quo res est conperta) verum in foro iudiciali, quod fecit Leo Papa 4. qui, vt legitur secunda, q. 7. can. Nos si. submisit se iudici Ludouici Imperatoris de rebus quibusdam iudicandis vt seipsum iustificaret. Duplex tamen de hac re nascitur dubium. Prius quod sequeretur generaliter de quibuscunque causis posse alias sententiam cogi etiam anathematis, nam eadem apparet omnium ratio, consequens tamen doctores in quarto sentent. consentienter negant, vt S. Thom. dist. 19. q. 1. art. 3. & Richar. dist. 18. artic. 5. & Petrus de Palud. q. 2. Posterius dubium est de subiectionis modo. Videtur inquam quod sic se possit alteri subicere, vt eum sibi superiorem aut aequalem constitueret, id. autem falsum esse inde monstratur, quod cum sit Christi vicarius non valet alterum eodem loco statuere. Consequentia vero probatur. Aut enim libera sua subiectio in necessitatem transit, ita vt cui se semel subdiderit, subducere durante iudicio nequeat, & tunc planum fit illum cui se subdidit, esse superiorem, vt pote cuius potestas à Papa non pendet. Si vero subiectio non sit necessaria, superuacanea est. Ad prius istorum perempta consequentia, respondetur. Haud enim consequitur, vt quicquid in aliquibus potest, possit in omnibus sed est regula, quod quacunque exercere potest, valet alteri committere, vt si fortasse inter se & alterum his contestetur, qua scilicet debuit aliquod, vel alter ab ipso, vel ipse ab altero peti, vel de aliqua sententia quam ipse protulerit ad eundem ipsum prouocatio fit, tanquam, ab iniusto grauamine, sicut potest tunc ipse de illis causis iudex sedere, sic potest & eadem alteri committere, seque submittere. Ex hoc facit in d. cap. Nos si. Excommunicare autem seipsum nequit, neque suspendere, neque seipsum proprie punire, &

ideo neque valet constituere sibi iudicem qui se excommunicet, suspendat, aut puniat, sed solum qui sibi iubeat restituionem facere aut reuocare sententiam. Alterius argumenti pariter interinitur consequentia. Haud enim potest superiorem sibi aut aequalem constituere. Quapropter cum duplex sit necessitas, altera scilicet iustitiae, atque altera simpliciter coactionis subiectio sua potest priori modo fieri necessaria, non autem posteriori. Potest inquam subiectionem suam poenitentiam vallare & stabilire, sicuti qui sequentem eligit, tenetur adeo subire sententiam, etiam in foro Dei. Itaque esset peccatum mortale non stare fidei suae obligaretur, que poenam solueret quocirca non est vana subiectio. Aut tamen necessitate coactionis, ita vt potestas iudicis non dependeret à sua nemini se potest subigere, immo quoties veller, alterius sententiam retractare, illiusque reuocare potestatem, etsi male faceret, tenetur factum. Existit tamen ingens argumentum quod possit Papa alteri se submittere, non modo in minoribus causis, sed etiam vranthematate aduersus illum procedatur vt que ad depositionem. Supponamus enim excap. si Papa, distinct. 4. quod dum hereseos labe sordescit, potest à Concilio conueniri & deponi, & cum deponendus nequaquam sit nisi auditus, potest sub anathematis censura, vt compareat, cogi. Fac ergo ipsum vehementi infamia de heresi laborare, sic vt Concilium iamiam de illa re indicatur. Videtur ratio persuadere quod possit iudicium cuiuslibet viris & grauitate insignibus delegare. Arguitur enim sic. Iam tunc iure potest fieri reus & cognita causa deponi, idque fieri nequit sine magno episcoporum dispendio ergo quo illam caueat iudiciorum turbam, potest illis negotium committere, qui rem expeditius transigant. Secundo arguitur. Lite in consilio contestata possunt & concilium & ipse iudices delegare qui rem peragant, cur ergo ipse non poterit seorsum committere? Respondetur neuitquam hoc Papam posse. Enimvero potestas ille cogendi tunc Pontificem non est penes ipsum, qui potest qui non potest vim coerciuam in seipsum exercere, sed duntaxat penes concilium, & ideo non est in arbitrio Papae talis commisso

missio, quia quam non habet potestatem nemini valet dare neq; depositio per suos commissarios facta vilius esset valoris. Cõcilium autem potest & causam cognoscere & alteri delegare. Posset quis forsitan idẽ debium & de inferioribus sacerdotibus hæresitare, An scilicet possent sibi sequestres iudices sua sponte præficere? pro eo quod iure vsque adeo verum est in seculare forum pertrahi, vi illis sit adempta potestas renũciandi iuri suo, vt patet extra, de foro com. pe. c. si diligenti, & latius 11 q. 1. in olira. & can. placuit. Respondetur nihilominus liberum esse quibusunque sacerdotibus iudicem sibi arbitrium constituere, cui parere teneantur. Quod enim illis interdicitur non est nisi vt non consentiant in secularium tribunalibus sissi. In secundo argumento de Daniele nihil est difficultatis, quoniam ipse in sinctu affladuque Dei sententiam illam pronuntiauit. Legitur etiam ibidem Dominum suscitasse spiritum iunioris. Neque in tertio argumento difficultas vlla est, quæ nunc debeat pertrahari. Satis ergo hic fuerit concedere quod qui in alieno territorio & fore delinquit ratione delicti sit illis subditus, vt extra, de raptor. cap. i. & ff. de accusa. l. Alerius. Sed præter delictum sunt etiam alie ca. usque ius faciunt iudici comprehendendi castigandique alienum subditum, vt de foro com. cap. licet ratione. Excipiuntur autem clerici qui in iudicium seculare deferri nequeunt, de quibus latior pateret nunc campus disputandi si proprius esset hic locus.

ARTICVLVS II.

Virum iudici liceat contra veritatem quam certo nouit, iudicare, quam do legitime probatur contrarium.

Post auctoritatem iudicis secundo loco ab illo exigitur iudicij veritas. Et idcirco secundo loco quaeritur, virum iudici contra veritatem qua certo nouit iudicare, quando legitime probatur contrarium. Et arguitur a parte negatiua. Legitur enim Deut. 17. Venies ad sacerdotem

Leuitici generis, & ad iudicem qui fuerit illo tempore, qua resque ab eis, qui iudicabunt iudicij veritatem. Vsu autem venire solet vt innocens cuius palam iudici innocentia constat, testimonijs falsis ad eius tribunal deferatur, ergo ob talia testimonia non debet veritatem deserere. Secundo arguitur. Homo debet iudicio suo diuinum imitari, diuinum autem semper fit secundum veritatem. Reuelabitur enim ex hoc iustitia iudicij Dei (vt ait ad Rom. 2. Pau.) quod reddet vnicuique secundum opera sua. Et de Christo ait capite. 11. I. ai. Non secundum visionem oculorum iudicabit, neque secundum auditum aurium arguet sed iudicabit in iustitia pauperes, & arguet in aequitate pro mansuetis terra. non ergo licet iudici falsis testimonijs a veritate abduci. Tertio: Testimonia in hoc sunt necessaria, vt veritas constet, quando autem res est manifesta, nullis opus est testimonijs secundum illud Paul. 1. ad Timot. 4. Quorundam hominum peccata manifesta sunt præcedentia ad iudicium, ergo quando iudici res est manifeste comperta non opus habet, alienis testimonijs. Quarto arguitur. Iudex condemnando innocentem facit contra scientiam, & conscientia nihil aliud est quam scientia applicata ad opus, ergo facit contra conscientiam, quod proculdubio semper est peccatum, ergo id minime licet. In contrarium autem est auctoritas Aug. super Psalter. Bonus iudex nihil ex arbitrio, suo facit, sed secundum leges & iura pronuntiat.

Quæstio hæc inter doctores tam iuris quam Theologia magna ambiguitate cõtrouertitur. Et cum vtrinque sit disputabilis, quam maxime tamen refert eam sciri. Proposuius autem que sub tenore quo eam interrogat S. Th. scilicet virum liceat iudici contra veritatem quam certo nouit iudicare propter contraria testimonia? Includit tamen titulus duas partes. Prior est, virum dum euidenter nosset eum quem in vinculis tener, esse reum, non tamen legitime probatur, imò forte legitimus testimonijs purgatur possit tũ condemnare. Et huc sensum non interrogat S. Th. quia neque de illo dubitatum vnquam est, imò est extra controuersiam id non esse licitũ, quoniam forũ exterius non extenditur ad crimina occulta, & occulta illa iure censentur, quæ secundũ regulas iuris legitime nõ Soto, & de Iust. & iure. ff. con-

Arg. 2.

Arg. 3.

Arg. 4.

August.

Duplex quæstio nis sensus. D. Tho.

constat, scientia autē iudicis non reputatur iure sufficiens testimonium, vt habetur c. si sacerdos, de off. iudi. ordi. nam iure naturali ac diuino, in ore duorum vel trium stat omne verbum. Alter vero est sensus contrarius, vtrum dum iudici palam constat eū qui reus sit & legitime criminofus probatur, innocentem esse, liceat illi eum condēnare. Et quamuis tantum queramus an liceat, explorandum tamen est an aliquando teneatur. Porro autem quo ordine per spicaciori procedamus, ea pramitteremus, que orb. sunt in confesso vitem in vltimas redigamus angustias. Et constabit responsio conclusionibus tribus. Supponitur enim hic primum ex superioribus, iudicem non priuata, sed publica auctoritate fungi dum iudicat. Ex quo fit non suo priuato iudicio sed communi & publico debere informari. Huic autem subnectitur documentum alterum, videlicet duplici ipsam scientiam vti, vt puta vniuersali iuris, & particulari facti, que quidem scientia via ordinaria à testimonijs petenda est. Habet enim iudicij questio duo membra. Alterum vtrum fecit alterum, quid ergo iuris. Est ergo prima conclusio. Scientiam vniuersalem iuris tenetur iudex sic sancte sequi, vt neque suum proprium arbitrium, si contrarium est, audire possit, neque vllas in contrariū probationes admittere. Et ratio est, quia ipse non est legum iudex, sed custos, non. n. ad ipsum atinet iudicare an lex bona sit, sed quid iubeat. Et ideo si vel auctor vel reus contendunt probare legem non esse iustam, non sunt audiendi. Neq. vero in foro conscientie dū lex edicto principis promulgata est, potest quispiam tuto illā transgredi, causatus non esse iusta, quia nemo est illius iudex, nisi forte intollerabilem, eādemque manifestissimam iniquitatem pre se ferret. Secunda conclusio. In particulari facto licet scientia à testimonio instrumentorumque testimonijs petenda sit, potest nihilominus iudex suo se ingenio & prudentia iuuare. In examinandis tam instrumentis quam testibus. Idque tunc maxime debet, quando sibi constat innocentem calūniarum fallitate premi. Hanc conclusionē ratio ipsa naturalis innocentie fauorix, persuaadet. Quamobrem impendit quam rarissime vlti venire potest vt iudex omnino cogatur innocentem, cuius innocentia ipsi euidenter est morti addicere. Nam tunc ip

se sciet, non solum testes esse falsos, verum & quibus vijs possint fallitatis deprehendi. Ob idque poterit illos instantis interrogare, districtiusque scrutari horam, & locū, & formam, illa nimirum prudentia vsus, qua Daniel presbyterorum iniquitatem deprehendit, vt Susannæ innocentiam patefaceret. Quin etiā si Caieta. auscultandum est, debet tunc coram populo iurare illum esse innocentem, vt puta quem ipse eadem hora alio loco viderat. Neque vlla rebus tunc iniurijs irrogatur. Immo cum ipsi sint iniurijs, eorum iniuria refellitur. Et quamuis fortasse id bona fide facerent, nulla eis fit iniuria, dum misericordia innocentia protegiunt. Haud tamen liceret occultum nocentem prodero. Ad dederim ergo vero tertium, quod deberet tunc, si futurum cerneret, in tempus exuere personam iudicis, & coram superiori personam agere testis. Quin etiā si contra scandalū, optimaque dissimulatione id fieri posset, liceret ei carceres apertos secreto dimittere, vt innocens se in pedes conferrat. Itaq. (vt dicebam) vix potest exrema necessitas intruere innoxij hominis in mortem adigendi. De duobus autem remedijs ac suffragijs reliquis scilicet an teneatur iudex, aut innocentem superiori remittere, aut officium dimittere, dicemus statim. Igitur vt ad punctum descendamus, vbi necessitas contingeret, tunc auctores in diuersas dissecantur sententias, que numero sunt tres. Prima est in vno extremo, omnino D. Thom. contraria, Pura quod in nullo casu scilicet, neque in causa ciuili, neque in criminali licet iudici condemnare eum quem euidenter scit esse innocentem quantumuis legitime probetur reus. Nam citra euidentiam nemo ambigit sequendum esse iudicium publicum. Hanc opinionem ortum traxisse arbitror & originem ex Hugone super legem Prætor. ff. de iurif. omn. iud. Eandem tamen opinionem amplexi sunt Calderini & Panormitan. super capitulo. Pastoralis. de offic. deleg. & Summa Angelic. in verbo, iudicare questione septima & Nico. de l. y. Exod. 23. Secunda opinio vtrius distinctione, nempe quod in causa criminali iure capitalis sit, siue vllius mutilationis, nonquit iudex condemnare innocentem secundum allegata & probata. Secus ipe aut, in ciuilibus, puta cum de po-

Sensus legitimus propositione conclusiois.

Primum documentum.

Secundum Prima conclusio.

Ratio conclusiois.

Secunda conclusio.

Suadet conclusio.

Quia agitur, aut de aliarum rerum possessione. Hæc autem opinio falso tribuitur Cald. & Panor. qui certius fuerunt primæ sententiæ, sed fuit cuiusdam Rodolphi quem loco citato Angelus citat. In quam sententiã subscripsit Imol. & alij Iuriconsulti super legem, A diuo Pio. ff. de re iudi. & Summa Rosella, & Supplementum. Et hæc media opinio est quæ Adriano perplacuit, in quolibet. q. 6. artic. 3. Sed miror quod hanc asserat esse Theologorum opinionem. Cum tamen ex antiquis nemo sit qui non indubie teneat cum S. Thom. immo minus inter omnes habet probabilitatis. Tertia ergo opinio est in alio extremo secundum quam statuimus conclusionem tertiam. Iudex in vltimas conclusus angustias debet in omni causa tam criminali quam ciuili contra veritatem sibi notam secundum allegata & probata sententiã pronuntiare. Hæc inquam opinio est S. Thom. 2. 2. q. 67. artic. secundo & superius quæstio. 64. artic. 3. ad tertium, vbi exenplum protulit in causa mortis, nimirum quod potius est morti adiudicandus innocens, quam deserenda testimonia publica. Eademque fuit sententiã Alex. de Hales Doctoris grauissimi in 3. part. qu. 40. membro 6. art. 2. & Richard art. 3. qu. 2. 6. & egregij doctoris Pet. de Tarantasia. Et fuit inter Iuriconsultos opinio Bar super illicitas. ff. de offi. præf. & Ioan. Andr. in suis Nouellis, titulo de allegat. vbi recitat opinionem S. Thom. in qua se asserit. Fuit etiam sententiã Petri de Pallud. & Sylue. in verbo, Iudex. 1. §. 5. Quam post plurimam auctorum citationem fatetur esse opinionem antiquorum omnium Theologorum, iusque vtriusque interpretum, contra quam Adrian. affirmat. Cui re vera sententiæ & rationes constant, & plane iura patrocinantur. In primis August. iam supra citatus id astruit quod bonus iudex nihil ex arbitrio, sed secundum leges & iura pronuntiat. Eisdemque id ipsum prorsus verbis Amb. super Plal. Beati immaculati, & refertur 3. qu. 7. c. iudicet. Et 1. q. 3. ca. summo pere id quoque Greg. 1. ff. de offi. præf. l. illicitas. §. veritas. iubetur præf. insequi quod conuenit cum sequi. ex fide eorum quæ probantur. Censent ergo iura iudici nefas esse, nisi secundum allegata & probata iudicare. Aut vero fortasse quispiam hæc citata iura.

nihil aliud definire quam quod iudex debet secundum leges, & iura ius dicere, non tamen subinde censere quod debeat pronuntiare secundum allegata & probata, immo iubent vt sequatur scientiam iuris, porro autem ius ipsum (vt patet. Exo. 23.) iubet in fontem & iustum non condemnari. Attamen cauillus iste repulsu facilis est. Idem est namque iudicare secundum iura & iudicare secundum allegata & probata. Id enim iura persancte præcipiunt vt nemo præiudicio hoc est incognita causa condemnatur, sed per legitimos testes præcognita. Sed est lepida Calderin. glossa sua per verbis legis citatæ, Illicitas. Iubetur ibi præf. fidem eorum sequi quæ probantur, aut vero ipse quod tantum admonetur sequi allegata & probata, quando illa vera sunt. Sed respondeat nobis, quæ via debet iudex cognoscere vera esse quæ probantur, nisi per idoneorum testium iuramenta. Nam si liberum ei posita relinquitur negare illa esse vera, frustranea essent testimonia. Multo ergo melior est glossa super illo verbo, cap. 1. de offi. iudic. ordi. quo admonentur episcopi iudicare secundum quod C. nones censent, quæ quidem gl. inde plane infert, iudicem debere iudicare secundum allegata & probata. Id quod insuper confirmatur lex diuino documento Deut. 17. vbi admonitione præmissa, quod in ore duorum vel trium testium peribit qui interficientur, subditur quod iudices sequantur in iudicio veritatem. Illic ergo docentur iudices illam sequi veritatem, non quam ipsi sciunt, sed quam ab ore testium venantur. Veruntamen, vtriusque rationibus dilucidatur arguitur ratione prima, quæ omnium est basis. Nemo ius habet quempiam condemnandi auctoritate priuata, sed in quantum publica fungitur, ad iudicium autem requiritur & scientia iuris, & facti, ergo & vtraque debet vti publica, non priuata, nepe vt sicut in scientia iuris non debent sequi suam opinionem, licet reputet esse scientiam, sed auscultare debet leges, ita neque in cognitione facti sequi potest priuatam suam scientiam, sed stare tenetur testium publicæ fidei, quam leges probant. Secundo arguitur. Per suam scientiam iudex neminem condemnare potest vt supra dictum est, quantumlibet eum euidenter nouerit esse reum, ergo neque potest quempiam ab

Cauilla
tio.
Calde-
rin.

Prima
ratio.

Secunda
ratio.

ff 2 soluer

DO
RE
SUS
III

solvere. Id quod patroni contraria opinio-
nis fatentur. Si ergo non potest inno-
xium absolueri, sed debet perpetuis vin-
culis adseruare, & perpetua vincula mor-
ti aequiparantur, gratis profecto negatur
quin possit cum lotis, ab eius sanguine ma-
nibus, lege in ipsum agere. Sed obuias,
ergo innocens fuit Pilatus qui secundum
allegat Christum iudicauit. Nulla sane est
consequentia, quoniam adeo erat Christi
innocentia, non modo ei, verum & publi-
citus cunctis euidens, adeoque subinde a-
perta testimoniorum falsitas, vt neque Pi-
larum ipsum celaretur eorum iniquis, sed
posset eos facile falsitatis reuincere. Vnde
cum dixit. Innocens ego sum à sanguine.
Iusti huius, vos videritis, non modo in-
nocentiam Christi, verum & testimo-
niorum iniquitatem falsus est. Sed il-
lum morti addixit (vt ex Evangelico com-
peritur) metu Caesaris, qui vel nomen
ipsum regis abhorrebat, & infimulatus est
Christus, quod se regem facere. Quin ve-
ro & idem metus ne venirent Romani &
Iudaorum gentem collerent, eorum inui-
diam exacuit vt eum reum agerent. Ter-
tio arguitur ex sine publicæ auctoritatis.
Publica iudicia ob tranquillitatem & quie-
tum statum reipublicæ constituta sunt, at-
que eo pacto vt nulla sit pena iudici via
declinandi, vbius libuerit, à veritate. Si
autem non teneretur secundum allegata
iudicare, pax illico reipublicæ turbaretur.
Nam cum populus de oculis non iudi-
cet, videns non stari publicis probationi-
bus non posset non iudicem proclamare,
tunc præsertim vbi de re atrocis esset, vt
de vrbis prodicione, aliæ simili præse-
sa, iudici semper relinqueretur via excu-
sandi se ab executione iustitiæ, per hoc
quod diceret sibi parere contrariam veri-
tatem. In summa necessarium est vt iudex
qui in oculis ciuium ius dicit, sententiam
suam populo persuadeat, eatenus saltem
vt conuincatur secundum iura fuisse prola-
tam quod facere nequiret, nisi secundum
allegata iudicaret. Quarto, si (vt exempli
gratia dicamus) certum esset duorum alte-
rum, videlicet Petrum aut Paulum hære-
sim seminasse, lateret tamen vter eorum id
fecisset, & Petrus vere reus, confiteretur sa-
cramentaliter in aureum iudicis hæreticæ
prauitatis & postea Paulus innocens defer-
retur de illo crimine, cuius vtique inno-

centia eidem inquisitori constaret, tunc
profecto inquisitor perplexitate teneretur
anceps. Nam si Paulum condemnare ne-
quirit, secretum confessionis reuelaret, ne-
ret enim inde compertum Petri crimen.
Sunt autem qui ex his omnibus elabuntur,
respondentes quod iudex in casu quo in-
nocentem euidenter nouit legitimis testi-
bus accusari, debet illum superiori remitte-
re. Idque S. Thom. qu. 64 art. 6 ad tertium,
admonet. Hoc autem remedium quod li-
citur sit, non est dubium. Nam quamcum-
que causam potest inferior superiori rem-
mittere. Et fateor præterea quod dum in-
signis persona de aliquo infami delicto ac-
cusaretur, illo diuerticulo pius iudex debet
subterfugere postquam omnia alia inten-
tata remedia nihil prodesse. Attamen
quod illud sit necessarium, non video.
Nam primum inferior iudex legitimam
habet auctoritatem terminandi causam
secundum allegata. Mox remedium illud
tenuissimum est, immo inane, quoniam
cum superior rei nesciat innocentiam, non
posset ob testimonium inferioris eum ab-
soluere, sed debet aliorum testimonium iurca-
rando stare. Et ideo perinde est superiori
remittere, ac supplicio offerre. Quare si
non liceret eum occidere, consequens ap-
paret quod nec deberet eum tradere super-
riori, sed eum liberare. Præterea, quando
instauratur de ipso supremo iudice apud
quem delatus est miser, quem scit esse in-
nocentem, accusatus tamen de grauissimo
crimine, adeo vt citra graue scandalum ne-
queat illi vita donare. At vero supremus
iudex multo plura habet remedia. Nam
posset vt res vrgentius deterrere, possetque
excogitare alias vias quibus innoxium à tan-
to eriperet periculo. Præsertim cum (vt an-
4. videbimus) posset etiam dånato ad mor-
tem vitam concedere. Alterum subterfa-
gim est, quod debet tunc iudex magistra-
tui cedere. Quin alij aiunt teneri citius cum-
nium suorum bonorum dispendium face-
re, quam illum occidere. Hoc autem profe-
cto multo est improbabilius, quã id quod
proxime tractabamus, tñ quod remedium
illud inutile est, tum præcipue quod no-
mo tenetur tam ingenti suo incommodo
damnum, quod ipse non dedit, in fuisse
cauere. Etenim quod homo qui officio suo
viuit debeat tantam iacturam facere, dis-
tñ creditu est. Eo vel maxime quod si cui
noqui

Obie-
ctio.
Solutio.

Tertia
ratio.

Quarta
ratio.

nequit supplicio tradere, potius debet mortem ipse perpeti, quam in eum capitis sententiarum profecti. Quod nimis est creditu rigidum. Hinc fit nostrum Syluestrum, licet opinionem S. Tho. vilius sit defendere, id tamen non optima fide fecisse. Ait inquam quod iudex tenetur occidere innocentem, quando neque ipsum potest superior remittere, neque suum officium dimittere. Hoc etenim secundum S. Thomausquam dixit. Et tunc nulla profectio esset nostra opinio: quia cum quicunque possit officium suum dimittere, semper in promptu esset remedium hoc.

Ad primam arg. Sunt nihil secus argumenta non infirma contra hanc sententiam. Diluamus autem illa prius, quæ Sanctus Thom. adducit in suis solutionibus. Ad primam auctoritatem Deuterono. qua iubetur iudex veritatem iudicare, iam responsum est veritatem illic eam ceteri, quæ in ore duorum vel trium testium consistit. Et ad secundum respondetur quod Deus, qui nullo extraneo indiget testimonio, sed sua infinita sapientia omnia penitissimè nouit, & patitur Christus in quantum homo, rectissime iudicant secundum propriam scientiam. Secus autem humani iudices, qui mendicant publicis testimonijs stare tenentur: quippe quibus iudicibus aliter non haberetur fides. Ad tertium respondetur, quod quando res est manifesta, non iudicantium verum publicitus non opus est testimonijs. Secus quando soli innotuit iudici. Ad quartum sunt qui respondeant, non esse absurdum in persona publica facere contra conscientiam secus si esset priuata. Attamen isti non sunt in Theologorum scholis versati. Quoniam agere contra conscientiam intrinsecè malum est: quia est agere id quod agens existimat esse malum. Et ideo negatur, iudicem agere contra conscientiam. Non enim agit contra conscientiam, qui tantum agit contra speculatiuam scientiam, sed qui agit contra practicam. Iudex inquam, facit contra illam scientiam, hic est innocens non tamen contra istam, non est occidendus. Immo rectè iudicat esse occidendum propter idonea testimonia: vbi vero iudex opinionem haberet peruersam, nostra contrariam, sceleretque subinde neutiquam innocentem esse condemnandum nullatenus posset contra

lem conscientiam eum morti tradere. Hic enim hanc tantum veritatem debet ius, quod innocens in tali casu sit condemnandus: quod autem contra conscientiam tacite nemini licet altera veritas est. Accusantur præterea alia argumenta nempe quantum, ex illo lxx. 23. In ore tuum & iustitiam non occides. vbi Nicolaus negat opinionem Sancti Thomæ. Ad hoc tamen respondetur, priuatis personis simpliciter iustum esse: publicis autem potestatibus non ille reputari debet infons, quæta publica testimonia fontem faciunt. Ob idque iudex cum publico muneri impendit operam, quia tunc ex intentione non occidit innocentem, sed debitum officij sui, quidquid sequatur, persoluit, nullatenus peccat, sed studiosè agit: sicut ille qui tutamine inculpatæ tutelæ aggressorem interficit. Et per hoc soluitur aliorum argumentum, si quæritur hoc esse contra ius naturale. Ille enim qui falsò accusans, ius violat naturale si scienter hoc faciat: nam possunt id bona fide facere. Iudex autem potius ius idem transgredetur, nisi debitum officij sui præstaret: quod iure naturæ ob commodum bonum constitutum est. Hæc argumenta communia sunt primæ, ac secundæ opinioni. Aliud est quo Adrianus peculiariter vitur, ut suam mediam persuadeat. Nullus mortalium est dominus vitæ humanæ, sed solus Deus: nemini ergo fas est innocentem perimere. Secus, inquit, de bonis temporalibus, quorum homo est dominus. Potuit quippe, ait populus consentire ut dum quisque innocens ciuili causa legitime accusaretur, quæ deberet bonis præcisè externis, multari, innocens ille consentiret propter allegata & probata. Hæc autem opinio omnium est incongruentissima, neque vilo sustentaculo fulcitur. Nam quod ait neminem ius habere suæ vitæ, aut membrorum, hoc duntaxat probat ut auctoritate priuata nemo potest se, aut, nisi vim vi repellendo, alium interficere. Secus iure de persona publica, quare iudici in tali casu publica idoneaque testimonia ius faciunt occidendi innocentem. Mox reuincitur Adrianus: Si non posset innocens damari in causa criminali, profectò neque posset in ciuili. Quia sicut iudex facultatem non habet vitæ priuadi hominis, nisi per crimine: ita neque externis bonis. Vñ

Primū argum. contra postitam cōclusiōnem. Solutio.

Argum. secundū,

Adriani opinio incongruentissima. Ratio i Adrian.

NO
DE
SOLUS
LIT

Soto, de Iust. & Iu. ff 3 enim

enim ipse illum populi consensum piscatus est? eò præferim quòd (vt sæpe dicere consueuimus) posset esse tam ingens bonorum cumulus, qui vitam priuati hominis adæquaret. Nullum ergo profectò argumentario aculeū habet, aut pondus aduersus hanc D. Tho. quàm plerique meritisimò amplexi sunt opinionem, nisi illud quod à pietate sumitur. Videtur enim animus eximescere innocentem mori adigere. Hoc autem solum persuadet, quod sit impendio quàm maxima adhibenda diligentia, & cura in eius tutelam: non tamè quòd eius causâ deferendæ sint leges, deferendaque tranquillitas publica. Est enim lex omnis humana; quantumuis iusta nihil aliud quàm cribrum expurgandi tritici: quæ nequit sic exactè iusta, & iniusta discernere, quin cum purgaminibus nonnulla quandoque decidant grana. Veruntamen hoc non est præterendum argumentum, quod posset quospiam decipere. Argumentum autem est: Vbi lis esset de aliquâ condemnanda propositione hereseos nota, & doctores plurimi decepti illam dånarent, Papæ verò aut iudici episcopo, euidens esset illius veritas, neuiquam subire in aliorum sententiam posset; sed deberet constanter suam retinere veritatem: ergo similiter iudex nequit contra sibisceptam veritatem testium probationibus auscultare. Respondetur nullam esse rerū similitudinem. Veritatem enim nullatenus abnegare licet: iudex autem dum morti addicit innocentem, nihil asserit falsam pro toto mundo non deberet affirmare illum esse in culpa: sed factio proficitur damnandum esse id quæ verum est, quia testimonia illum morti offerunt.

ARTICVLVS III.

Vtrum iudex absque accusatore possit que inpiam iudicare.

Tertium quod ad iudicis restitutiōem requiritur, est forma iudicij. Circa quam queritur, vtrum absque accusatore possit reum quempiam iudicare. Et arguitur à parte affirmatiua, tam Dei exemplo, quàm sancte tum: Deus nulla præuia accusatione delictores castiga: iustitia autem nõstra à sua derivatur: ergo & nobis id licet.

Secundò idem ostenditur in Daniele, ut eius historia refert. capit. 13. qui accusator vnà fuit & iudex. Tertio arguitur: Accusator in hoc necessarius est, vt crimen in aures deferat iudicis: potest tamen alia via in eius notitiam peruenire: ergo non semper necessaria est accusatio. In cõtrarium est Ambrosius super Apostoli sententiã de fornicatione. 1. ad Corinth. 5. vbi ait: Iudicis non est sine accusatore damnare: quia dominus Iudam cum fuisset fur, quia non est accusatus, minimè abiecit.

Breuisima est questio, vnaque hæc conclusionem contenta: Iudex in criminibus nequit quempiam iudicio condemnare, nisi accusatum. Ratio est quòd cum iudex interpret sit iustitiæ, ad quem secundum Arist. 5. Ethicor. veluti ad animatum iustitiam recurritur: iustitia autem hominis non ad eundem ipsum, sed ad alterum sit, si vt iudex inter duas partes iudicaturus sedeat, actorem scilicet, uel accusatorem, & reum. Accedit auctoritas Aduum 23. vbi ait Iustus, Non est consuetudo Romanis dånare aliquem hominem prius quàm is, qui accusatur præsentem habeat accusatorem, lo cumque se defendendi accipiat ad ablienda crimina, quæ ei obijciuntur. Occurrit autem illico argumentum contra formam huius conclusionis, quæ angusta strictaque nimis esse videtur. Arguitur inquam contra: eadem est ratio criminalium tantum & civilium: cuius ergo strictum dictum est, in criminibus, ac si in civilibus minime esset accusatio necessaria? Respondemus, D. nobis Thom. innuisse formam. Ipse autem si Caieta. fides habetur exemplum in criminalibus posuit, eò quòd in illis requiritur delictoris præsentia: & id eò euidens illie patet accusationis necessitas. Autem expositio hæc non facit satis: deberet enim conclusionem ponere, quæ late patebat. Ratio ergo S. Thom. fuit quòd licet in omni iudicio præter iudicem necessitate sint duæ personæ: in causa tamen civilibus, vbi nõ petitur delinquentis supplicia sed rerum restitutio, patetissimum erat iudicium iuri non posse sine parte ree fieri petente, quæ quidem a accusatore nõ dicitur, sed actor. Et videt quòd particulariter moralis est de accusatore, de quo in dubium uerere poterat, an esset necessarius: propterea quod iudex munere suo vti possit cumina vindicare.

Aliud argumentum contra cõclu.

Respon. sio.

Argu. disare. Arguitur autem præterea contra conclusionem ius naturale non vetat, quominus possit potestas publica, nulla expectata accusatione perniciosum hominem extinguere. Nam & pater familias, & monachorum præfectus potest familiam suam absque illa iudicij forma castigare, nulla ergo debuit lex humana illud prohibere. Respondetur quod licet ius naturale id expresse non prohibeat, est tamen utroque humano iure sanctè prohibitum, ut extra, de accusa. cap. si legitimus & illicitas. supra citata ff. de offi. præsi. & ff. de mun. & hono. l. rescripto. Si quis accusatorem non habet, ab honoribus prohiberi non debet. Et alijs Romanorum legibus, quas insinuat ille Festus loco citato in Actibus Apostolorum. Ad quas leges alludere videtur Christus Ioann. 8. Nemo te condemnavit mulier? neque ego te condemno. Et est naturali iuri apprimè consonum. Satis enim reipublica pax custoditur & quies, si qui accusatione, aut proclamatione delati fuerint in iudicium, in conspectu populi afficiuntur supplicio. Nam si iudex accusatoris simul, & vindicis personam gereret, via calumnijs sterneretur. Debet ergo iudex tertius esse inter duas alias personas arbiters. Quare Aristot. 5. Ethic. cap. 4. ait eum esse mediatorem. At verò paterfamilias, qui vi non vitur coercita, neque capitali sententia ferite potest, hæc non indiget accusationis ceremonia. Sicuti neque monachorum prælatus in delictis minoris momenti, quæ, ceu pater castigare debet. Idque iuris habet potestatem coactione, quorum auctoritate monachales institutiones firmitatem habent. Quin vero & extra religiones in leuioribus non opus est stricta accusationis forma, ut habetur l. leuia ff. de accusa. vbi leuia audire, & discutere de plano iubentur. At verò gravia crimina quæ sine delinquentis infamia puniri nequeunt, nempe vbi carceribus opus est, neq; in monachorum claustris vindicari possunt, nisi accusatione præuia.

Ad præ-
mi arg. Respondetur ergo ad argumenta. Etenim quæ Dei, sanctorumque exempla in contrarium obiecta sunt, nihil contra movent. Deus siquidem nullo opus habet accusatore, eò quod & omnia novit, & pro sua absoluta potentia, summaque æquitate, neque minimam culpam impune per-

mittit. Tamen nihil sine accusatore puniatur. Creavit enim ratione nostram adeo culpæ inimicam, ut conscientia ipsa criminoli ipsum ante diuinum eius tribunal iugiter accuset. vti ad Rom. 2. doctor est Paulus. Præterea & factum ipsum, quod etiam sit latentissimum, ipsi tamen patentissimum est, pro accusatore est ante eius conspectum. Vnde Gen. 3. quasi Ad præuaticatio eum ad suum tribunal detulisset, in iudicium euocauit dicens, Adam vbi es? & c. 4. Vox sanguinis fratris tui Abel clamar ad me de terra. Et cap. 18 in Sodomorum vltione: Descendam & videbo vtrum clamorem, qui venit ad me, opere compleuerint. Quin verò forme finalis iudicij futura videtur cum accusatione: ut habetur Matt. 12. Viri Ninivites surgent in die iudicij cum generatione ista, & condemnabunt eam Regina Austri, &c. Atque eadem ratione Daniel quoniam Dei augebatur auctoritate, & apullu, potuit eosdem senes, & reos accusando facere, & morti addicere condemnando.

Ad tertium respondetur, præter hominè, cuius proprium est accusandi munus, quatuor existere alias causas, quarum quælibet locum sibi vindicat accusatoris. Prima est manifestarium crimè, quod notorium appellant, puta vbi quis in conspectu populi, vel iudicis cum legitimis testibus delinquit, tunc enim non alius præstolandum est accusator, secundum illud Pauli 1. ad Corinth. 5. Quorundam peccata manifesta sunt, præcedentia ad iudicium. Vnde glossa Augustini super locum citatū Gen. 4. de sanguine Abel: Et refertur extra, de accusa. euidencia patratæ sceleris clamore accusatoris nõ indiget. Idemque habetur 2. q. can. manifesta. Secunda causa est infamia, vel indicia, vel clamorosa insinatio. Hæc enim vicem habet quodammodo accusatoris. Non quidem vt iusta sint causæ reum in supplicium rapiendi, sed via inquisitionis re prius explorata & discussa, iuxta formam capitulorū, qualiter & quando. & Inquisitionis. extra, de accusa. Tertia causa est, quando quis iudici denuntiatione iuridica denuntiat, quæ ad vindictam tendit, qualis sit inquisitoribus hæreticæ præuicatis. Tunc etiam via inquisitionis, proceditur ad cognitionem causæ, & vltionem criminis. Est enim illa denuntiatione

Paulus.

Ad tertium arg.

August.

ratio hoc tantum ab accusatione differes, quod qui denuntiat non tenetur probare, alias nemo denuntiare auderet. Quarta denique causa est, dum quis fraternam correctione premissa euangelicè denuntiat fratrem prelatum ut patri. Tunc enim si denuntiatarius fuerit dicto audiens, non licet prelati ad penas & infamiam procedere, sed illic cessare debet ubi correptus frater, correptus subinde apparuerit. Nam illic tendit ille processus. Sin verò rebellis extiterit, tunc rebellio accusatoris vicem gerit, ut possit prelati in eum lege agere, ut infra limatus parebit. Hæc enim non est hic locus emunctus examinandi.

ARTICVLVS IV.

Virum iudici liberum sit penam iuris relaxare.

Primū
argū.

Quartum denique quod in iudice requisitum est, ad iudici pertinet executionem. Et ideo videre restat, an liceat iudici penam relaxare. Arguitur ergo à parte affirmatiua. Admonuit nos Iacobus capit. 2. iudicium sine misericordia ei manere, qui misericordiam non fecerit, ergo non solum penam iudici misericorditer licitum est relaxare, verum etiam debitum.

Secūm.

Secundò, id confirmatur Dei exemplo, qui (ut habetur Ezechiel. 18.) non vult mortem peccatoris, sed ut magis conuertatur, & viuat. Tertio: Id quod alicui prodest, nemini verò nocet quicumque iuste præstare potest, ergo saltem ubi qui iniuriam passus est, noxiam condonat, poterit & iudex remittere noxam. In contrarium sunt legis testimonia: Legimus enim Deute. 13. de idololatria: Non parcat ei oculus tuus ut miseraris & occides eum, sed statim interficies eum. Et de homicida. 9. Morietur, neque misereberis eius.

Distin-
ctio.

Ad questionem hæc, quæ facillima est, supposita distinctione per duas conclusiones respondetur. *Alia enim est longè ratio supremi iudicis, puta principis, penes quem summa est imperij, à ratione inferioris, qui seu eius minister, à sequendis duntaxat legum sanctionibus deputatus*

est. Prima ergo est conclusio. Antequam pars læsa iniuriam remittat, nullus iudicis siue summus sit, siue infimus remittere potest penam. Probat. Duplex enim nomine tenetur iudex (scelerosum supplicio tradere. Priori, quia causam definire debet inter ipsum, & accusatorem. Posteriori quia minister est reipublice, qui non priuata, sed publica potestate vindex est iniuriarum, quæ in ipsam sunt. Nam qui cui iniuriam infert, reipublice subinde eandem impingitur. Igitur iudici duplex oblat impedimentum ne valeat à noxa absoluerem, alteram ex parte accusatoris, ut quod alterum ex parte reipublice. Quocirca quidam qui iniuria affectus est, in accusacione persistit, non fit iudici liberum rem indennem seruare. Ob id quod, cum iusticius, tenetur vnicuique ius persequenti suum reddere, & si contrarium faceret, perinde atque ille delinqueret, qui de alio misericors est, teneturque subinde ad restitutionem tam iniuriam quam damni. Vnde 5. Ethicoium Aristoteles capite 2. Quando homines, inquit, vident non sibi per iniusta supplicia compensari iniurias, in seruitute se viuere arbitrantur. Posterior conclusio. Postquam accusator à accusatione contentus desisterit, in arbitrio est supremi iudicis: penam inuoluntate, aut commutare, tale autem arbitrium inferiori non committitur. Posterior hoc membrum inde fit planum, quod iudici inferiori præscriptus est à superiori agendi modus, & ideo sic legibus assignatur, ut nequeat earum præscripta exire. Vnde super illud Ioannis decimo. Non haberes super me potestatem vllam. ait Augustinus. Talem Deus dederat Pilato potestatem, ut esset sub Cæsare, ne ei omnino liberum esset accusatum absolueret. Prius autem conclusionis membrum ex eo veritatem sortitur, quod princeps tantum est legum custos, verum dispensator. Non inquam absolutus, ut possit illas pro arbitrio suo veluti pallium suum expendere, ac dissipare: sed tam potest ubi decere videbit, aut bono publico expedire, in legibus dispensare. Quo fit ut accusatore desistente, & veniam ei, quem accusabat deprecante, non subinde obligatur princeps penam condonare, sed est in arbitrio suo illam infligere. Quo reob
metia

merita rei debet perpendere. Et posset esse ille iam sceleratus, & debeat supplicio eum addicere: quod si non faceret, iniurius esset reipublicæ: ut puta quando publicus esset sceleratus, aut laicus, vel studio sceleratus. Secus quando vniu. præ humana fragilitate commisit crimen. Sed nunquid non posset reus, qui vnicum fecit humanum delictum tam insigniter esse reipublicæ utilis, vt etiã seclãmante accusatore posset vita donari? Respondetur hoc impendio quàm rarissime licere: nisiulo in vnu vsu venire posse, vt deceret principem (quod habetur 1. quæstione 7. capit. si quem poenauerit.) accusatorum aboleret, & accusatorem compelleret, vt prudentum arbitrio alia satisfactio ac esset contentus, vt persona, vel ad bellum gerendum, vel ad alia munera egregiæ cõmoda seruarietur.

Ad tertium autem iam responsum est, quod iudex remittendo poenam, etiam accusatore cessante nocuum: infert reipublicæ, quatenus metum de medio tollit, quo homines arcentur a malo. Vnde Deut. 13. Post poenam seductoris subiungitur: ut omnis Israel audiens timeat: & nequaquam ultra faciat quidpiam huius rei simile.

QVÆSTIO V.

DE IVSTITIA ACCVSATORIS.

San. Thom. 2. 2. quæst. 68.

ARTICVLVS I.

Vtrum quispiam teneatur alium accusare.

Secunda persona in iudicio est actor, vel accusator: nam nisi ille qui noxius est ab alio in iudicium deferretur, nunquam ipse veniret. In

accusatore autem quatuor sunt consideranda, scilicet obligatio, forma, iustitia, & pena si iniuste accuset: de quibus ideo quatuor extruuntur art. Primò ergo quaeritur vtrum quispiam teneatur quempiam accusare. Et arguitur à parte negativa. Primo, quia Matth. 6. iubemur debitoribus nostris dimittere debita. Et ad Rom. 12. Non defendentes, hoc est non vos vindicantes carissimi: sed date locum iræ. Secundo: Amicum in iudicium traducere amicorum fidei derogat: ergo id minime fas est. Tertio: si accusatio esset uirtutis præceptum, nemo inde exciperetur: multi autem ab accusatione repelluntur, vt secunda questione septima, latè patet de excommunicatis & infamibus, ergo non est præceptum. Quarto: Si tale esset præceptum, illud potius officium deberemus prælati, & amicis persolueret: sed eadem causa & quæstio, prohibentur subditi, nisi in certis casibus, Prælatos accusare. Et præterea clerici accusantur laicos, & illos accusare: & maxime in causa sanguinis, vt patet Concilio Tolitano quarto. 23. quæstio. 8. cano. his, a quibus & cano. clericis.

Quatuor in accusatore consideranda. Primū argum. Secundū. Tertium.

Quartū.

Cõcilij Tolet.

Ad primum igitur argumentum respõdetur quod personis priuatis quàm rarissime, immo vix potest in remittendis iniurijs excessus contingere: ad eò nos districtè commendant Christus inimicorum dilectionem. Publicis autem magistratibus, quia patroni, & protectores iustitiæ sunt, præscripta est linea incliãandi in misericordiam. Debent quidem genere suo esse clementes, neque ex assas disquirere, technaque innectere trucidandi homines. Immo quod Aristot. etiam 5. Ethic. agnouit, & est inter regulas iuris, debet esse clementior ad minucenda, mitigandaque supplicia quatenus tam enserit ratio iustitiæ & legis. Inde enim exiire, non est clementia, sed clades publica. Quia uero & illi, qui pietatis obicntu nimium procurant malefictores è iudicium manibus eripere, non patent egregium pietatis opus exhibere: inferunt enim sepe iustitiæ violentiam. Neque illic locum habet exemplum Christi, suis crucifixionibus veniam a parte deprecantis: quippe quod ad culpæ remissionem pertinebat. Et perinde responderetur ad secundum, quòd cum Deus sit in quem primum, præterque peccatur, post remittit culpam, & poenam, vt ei placitum fuerit. Tamen si ybi ait, Nolo mortem peccatoris, de eterna id intelligit: ob idque subdit, sed ut magis conuertatur & uiuat, videlicet spiritali uita. Poenam autem iam nemini relaxat, præterquam in sacramento, nisi secundum opera & fructus poenitentiæ.

DO
DE
LUS
III
3